

Fig. 1. Kirken set fra nordvest. Foto Arnold Mikkelsen 2015. – Church seen from the north west.

TORNBJERG KIRKE

ÅSUM HERRED

Kirken er opført 1993-94 langs vejen Skærmhatten ved dennes udløb i Store Tornbjerg Vej. Tre *grundsten* er indmuret i østvæggen bag alteret, hhv. en kvadersten fra byggepladsen, en munkesten fra Fraugde Kirke og en ny glaseret sten. Bygningen blev indviet 18. sept. 1994.

Med den hastige udbygning af beboelsesområderne i den sydlige del af Fraugde Sogn op igennem 1970'erne modnedes ønsket om en kirke, der kunne betjene især Tornbjerg og Neder Holluf.¹ Fraugde Menighedsråd erhvervede grunden ved Skærmhatten 1985 og kunne ved Kirkefondets hjælp indvie en midlertidig vandrekirke 23. marts 1986.

Opførelsen af den endelige kirke blev sat i værk ved en *arkitektkonkurrence* 1991, som blev vundet af Fogh & Følner, Lyngby, og arbejdet blev påbegyndt 1993; Tornbjerg fungerede som kirkedistrikt med eget menighedsråd fra 1988 og blev selvstændigt sogn 1992.²

Kirken skiller sig ved sit bølgende tagforløb og ikke mindst tårnet ud fra det omgivende parcelhusområde og naboen, Tornbjerg Gymnasium. Mod Skærmhatten er anlagt åbne plæner, bag hvilke en parkeringsplads hegnes af takshække. Selve kirkegården, der kun benyttes til urnebegravelser, blev taget i brug 2005. Den er indrettet om en græsklædt lund beplantet med mere end 200 symmetrisk stillede egetræer, der sine steder åbner sig i rektangulære lysninger (landskabsarkitekt Charlotte Skibsted). Adskilt herfra er der i forbindelse med ligkapellet øst for kirkebygningen opført en lille gårdhave omsluttet af hvide teglsatte mure.

Kirkerummet er en stor østorienteret sal, der udgør kernen i et center med tilstødende møderum

og kontorer vest for kirken. Et fritstående klokke-tårn (fig. 1) står nord for indgangen til kirkecenteret.

De hvidkalkede mure er rejst af teglsten uden synlig sokkel. I øst er murflugten asymmetrisk kurvet, hvorved der skabes en antydning af et apsislignende rum bag det fritstående alter. Omkring kirkens vigtigste orienteringspunkter, selve hovedindgangen til centeret og alteret i det indre, er der både inde og ude indmuret bånd af blanke, hvidglaserede klinker, som indgår i et subtilt samspil med murenes matte, ligeledes hvide kalkfarve.

Man opnår adgang til kirken gennem centerets hovedindgang i nord, hvorfra man træder ind i et mindre vente- og fordelingsrum med adgang til garderobe og toiletfaciliteter. Fra fordelingsrummet leder en gang i vestlig retning videre ud i centeret, mens en dobbeltdør åbner ind til det kvadratiske kirkerum (fig. 2).

Kirkecenterets mure hæver sig mod syd med vestvendte, skævt skrånende halvtage, der falder i nordvestlig retning (fig. 1). Alle de zinkbeklædte

tagflader krummer, mens selve kirkesalens tag er udført med decideret bølgende kontur.

Den omtrent kvadratiske kirkesal oplyses af rektangulære vinduer i varierende størrelse. De største er anbragt mod syd, hvor de kaster lys ind over bænken og giver et indirekte sidelys til alter og prædikestol (fig. 3).

Indre. Det indre præges af samspillet mellem den højtrejste kirkesals hvide vægge og rummets lyse træværk. Kirkesalens høje rum er skråt afdækket med et krumt loft i lyst træ, der falder fra syd mod nordvest. Halvdelen af skibet optages af et pulpitur, der bæres på runde piller, med bænke anbragt trappet i auditoriestil. Selve pulpiturets front mod alteret er svungen og synes at gentage de bølgede linjer fra kirkesalens tag. En muret trappe leder op til pulpituret. Mod nord er der ved alteret adgang fra salen til et tilstødende sakristi og mødelokale.

Det *fritstående klokketårn* er samtidigt med kirken og opført i samme materialer som kirkecenterets hovedbygning. Klokkestokværket markeres i facaden ved en række små, kvadratiske glugger

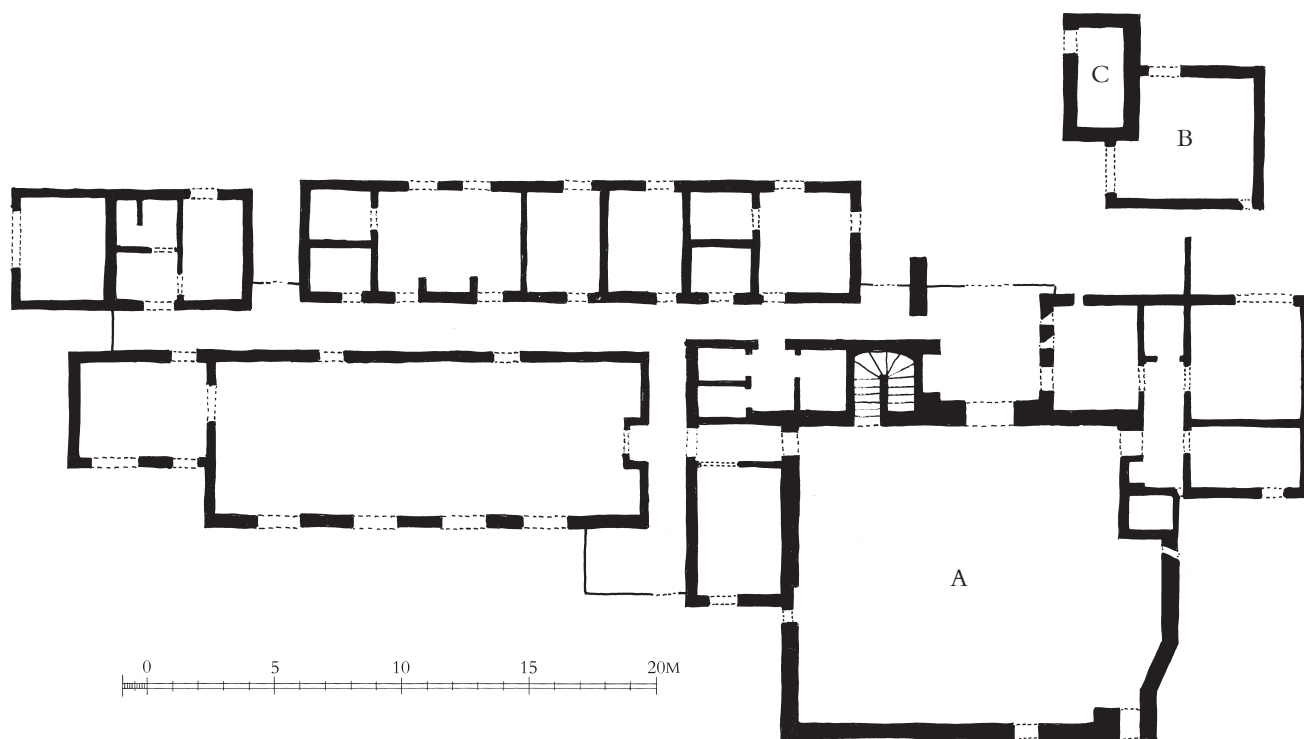

Fig. 2. Grundplan af kirkecenteret. 1:300. A. Kirke. B. Kapel. C. Klokketårn. Tegnet af Martin Wangsgaard Jürgensen 2016 efter plan af Fogh & Følner, Lyngby, 1991. – *Ground plan of church center. A. Church. B. Chapel. C. Bell tower.*

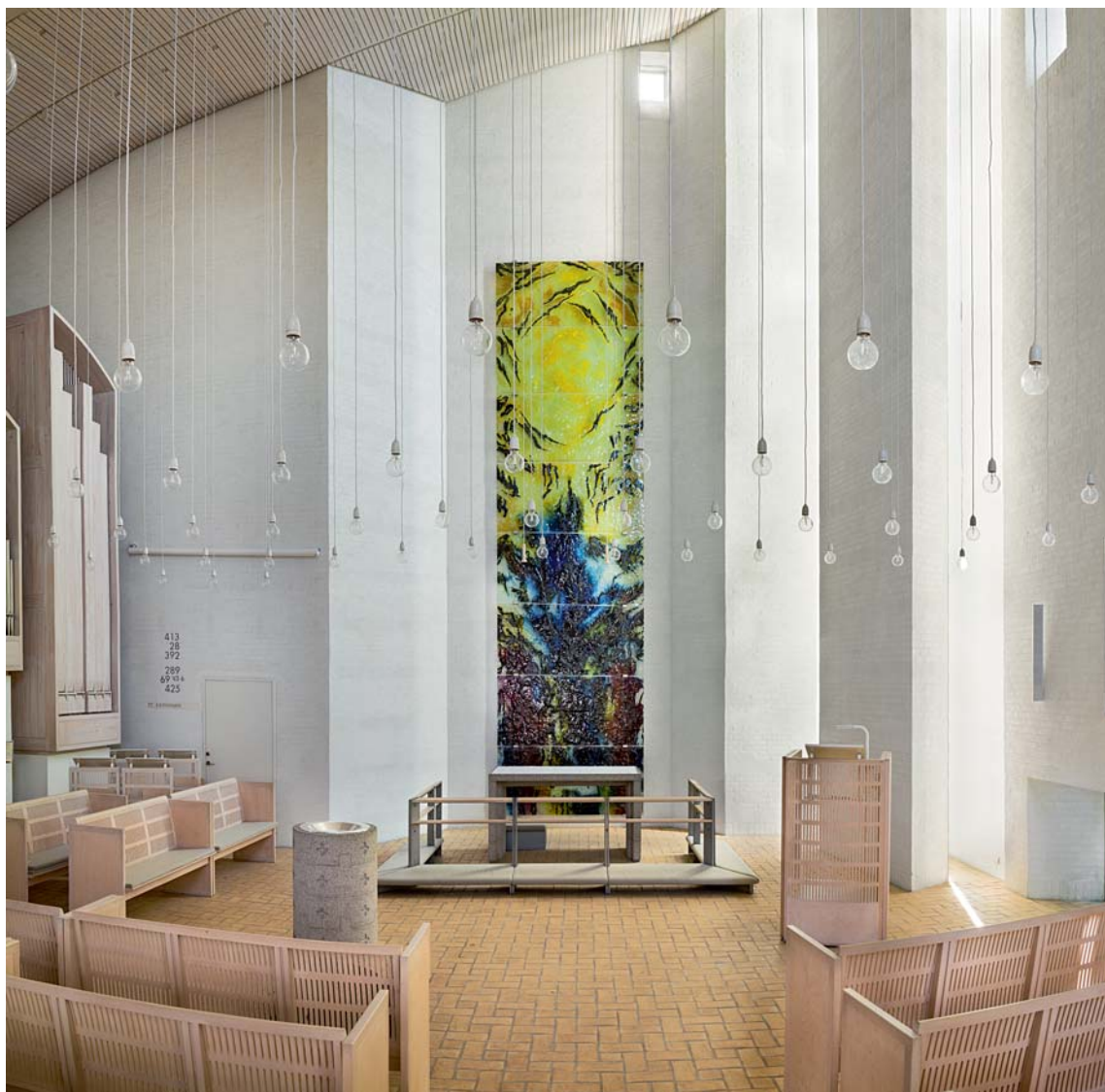

Fig. 3. Indre set mod koret. Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Interior looking towards the chancel.*

på tårnets vestside, der adskilles ved bånd af glaserede, hvide klinker (fig. 1). Tårnet har samme tagløsning som centerets kontordel. En retkantet, hvidmalet metaldør i vestfacaden åbner ind i tårnet. Indvendig står tårnet som åben konstruktion, hvor en vindeltrappe i rustfrit stål med to reposer fører op til klokkestokværket. Dækket er her udført i beton.

I hele det hvidkalkede kirkecenter med hvidpigmenteret træværk ligger der på gulvet gule klinker i trappemønster.

Arkitektur: Udvendig har man tilstræbt en underspillet monumentalitet i byggeriet, idet de blødt kurvede tagflader rejser sig jævnt fra centerets hovedindgang i nord mod syd. Arkitekturen synes derved at åbne sig for den besøgende og skabe et dramatisk-virkende højt loft, som afbalanceres af de frithængende lamper.

Byggeriet bærer et tydeligt præg af Johan Foghs og Per Følners tilgang til kirkearkitektur. En tilgang, der går videre med de idéer, som den produktive arkitekt Holger Jensen arbejdede med i

Fig. 4. Altersølvet, 1999, tegnet af Fogh & Følner og udført af guldsmed Per Sax Møller, Kbh. (s. 3610-11). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Altar plate, 1999, designed by Fogh & Følner and made by goldsmith Per Sax Møller, Copenhagen.*

sine kirkebyggerier. Foghs og Følners kirke har eksempelvis tydelige referencer til Værløse Kirke (1971), der står med højtrestede halvgavle og et monumentalt, slankt tårn. Fogh og Følner har imidlertid udviklet udtrykket videre, med Egdal Kirke (1990) som stilistisk bindeled mellem Holger Jensens idéer og Foghs og Følners selvstændige kirkebyggeri. I Tornbjerg er alle skarpe konturer således opblødt med kurver. I materialevalg og farveholdning ses ligeledes et skred væk fra den tidligere populære blanke teglsten mod et udtryk, der står i dialog med opfattelsen af den traditionelle, hvidkalkede landsbykirke fra middelalderen.

I det indre har Tornbjerg kirke været med til at præge arkitekternes videre arbejde, hvor rumvirkningen eksempelvis synes gentaget i Østerhåb Kirke fra 2011 (DK Vejle 1627).

Inventaret er i alt væsentligt fra opførelsestidspunktet og tegnet af kirkens arkitekter, Fogh & Følner. Hovedmøblerne er udført i rå beton og hvidpigmenteret ask. En del af det ældre inventar fra vandrekirken opbevares endnu i kirken.

Alterbordet (jf. fig. 3) måler 165×80 cm, 98 cm højt og er udført af fire granitelementer, hvis sam-

menlænkede fer- og notlase og forsænkede kvadratkorsrelieffer udgør de dekorative elementer.

Alterudsmykninger. 1) Et kvadratkors, af fyr, 70×70 cm, med forgyldt kors på et kvadratisk, hvidpigmenteret bagstykke. Ophængt i ligkappellet. 2) (Jf. fig. 3), 2000, et glasmaleri af Tróndur Patursson med titlen »Håbet, Lyset og Livets Landskab«. Det omfatter otte plader, i alt 8×2 m, der sammen danner et abstrakt landskab med menneskeskikkelser i den nedre, mørke del af billedet, hvorfra en blåsort lodret form danner en opadstræbende bevægelse mod den lysende, gule himmel.⁴ På himlen danner albatrosfigurer en strålekrans.⁵ Det er beslægtet med Paturssons glasmaleri til Gøtu Kirke, Færøerne, fra 1994.⁶ De idéer, han lagde til grund for alterprydelsen, og som ikke mindst kommer til udtryk i de tre akvarellede forstudier, kirken ejer, har Patursson endvidere udfoldet i to glasmalerier til Svendborg Vor Frue Kirke (DK Svendborg 321) fra 2004.

Altersølvet (fig. 4) fra 1999 er tegnet af kirkens arkitekter og udført af guldsmed Per Sax Møller, København, og tager udgangspunkt i en cylindrisk grundform prydet af cirkler eller bånd

af indfældet hvid emalje samt et sort hjulkors. På sættets forskellige dele er indgraveret »Fogh & Følner«, »Per Sax Møller«, »Sterling Copenhagen« samt lødighedsmærket »925 S«. *Kalken* er 21 cm høj og har en høj cylindrisk fod og svagt udkraget bæger, alt prydet af hvide emaljebånd samt nederst på foden et sort hjulkors. *Dysken* er 16,5 cm i tværmål og glat, bort set fra de nævnte koncentriske cirkler af emaljebånd og hjulkors på fanen.

Den cylindriske *oblatæske* er 10 cm i tværmål og 5 cm høj og udsmykket med hvide emaljeringe indfældet i æskens sider og tilsvarende koncentriske ringe i det flade låg. Under bunden er foruden ovennævnte mærker også indgraveret versalindskriften: »Skænket af Fraugde Menighedsråd«.

Alterstagerne (fig. 4), 1999, er 13,5 cm høje med cylindrisk fod og en skrå overkant, der illuderer lyseskål, som altersølvet er det prydet af vandrette, hvide emaljebånd og et sort hjulkors.

Det ældre alterudstyr fra vandrekirkens tid er udført 1986 af keramikeren Inger Krebs i turkis stentøj. Det omfatter en 17,5 cm høj *kalk*, en *disk*, 15 cm i tværmål, en *oblatæske*, 13 cm i tværmål, med spidsende låg, og en 23 cm høj *alterkande*. Endvidere anskaffedes matchende vaser og kander.

Døbefonte. 1) 1986, en firbenet konstruktion af fyr, 75,5 cm høj, der blev benyttet i vandrekirkens tid. Nu opstillet på præsternes kontor. 2) (Fig. 5), 1994, bestående af fire granitelementer, der sammen danner en 94 cm høj cylinder, 61 cm i tværmål. Den prydes af dels elementernes fer- og notlåse, dels af forsænkede kvadratkorsrelieffer. En variant af fonten er udført 2011 af samme arkitektfirma til Østerhåb Kirke (DK Vejle 1631). Opstillet nord for alterbordet.

Dåbsfåde. 1) 1986, af turkis stentøj, 37,5 cm i tværmål, udført af Inger Krebs til døbefont nr. 1 og benyttet i vandrekirkens tid. 2) (jf. Fig. 5), 1999, af sølv, er 51,5 cm i tværmål og prydes af dobbelte og forsænkede sorte linjer, der danner et kors. Under bunden ses mærker som på altersølvet samt versalindskriften »Tornbjerg Kirke 1999«.

Prædikestolen er udført af hvidpigmenteret birk og omfatter tre ens lamelfag, der danner en talerpult placeret på gulvet ved rummets sydvæg.

De 36 *stolestader* (jf. fig. 3), 88 cm høje, er udført af hvidpigmenteret birk og har ryglæn med samme lamelmotiv som prædikestolen.

Orglet har 18 stemmer og én transmission, to manualer og pedal,⁷ og er bygget 1994 af P. Bruhn & Søn, Årslev. Disposition: Hovedværk: Quintatøn 16', Principal 8', Spidsfløjte 8', Oktav 4', Cornet I-III, Mixtur IV, Trompet 8'. Overværk: Rørgedakt 8', Salicional 8', Copula 4', Oktav 2', Quint 1 $\frac{1}{3}$ ', Vox humana 8'; svelle. Pedal: Untersatz 16', Oktav 8', Quintatøn 4', Oktav 2', Fagot 16', Basun 8' (transmission). Tremulant for hele orglet. Kopler: OV-HV, HV-P, OV-P. Temperering: Vallotti. Mekanisk aktion, sløjfevindlader. Orglet, der er opbygget af tre enheder (hovedværk, overværk og pedalværk), er tegnet af kirkens arkitekter og har prospektpiber af tinlegering og træ. Overværkets facade udgøres af svelledøre. Orgelhussene fremstår i hvidpigmenteret birk. Opstillet i det nordøstre hjørne.

Fig. 5. Døbefont, 1994 (s. 3611). Foto Arnold Mikkelsen 2015. – Font, 1994.

Barakkirkens **orgel*, der oprindeligt havde fem stemmer, var bygget 1967 af Jensen & Thomsen, Hillerød, til Brøndby Strand Kirke (vandrekirke, Københavns Amt). Det var udvidet 1971 af samme firma. Orglet flyttedes 1986 til Tornbjerg sogn sammen med vandrekirken. Disposition (seks stemmer, ét manual og pedal): Manual: Gedakt 8', Principal 4', Rørfløjte 4', Gemshorn 2', Spidsoktav 1'. Pedal: Subbas 16' (1971). Koppel: M-P. Prospektpiber af tinlegering og træ. Siden 1994 i Odense Universitetshospitals Kirkesal.

Pulpituret er rejst o. 2010 og efterfølgende tilføjet et skrånende podium, hvorpå stolene står.

Klokken, 1994, er støbt af Petit & Fritsen, 120 cm i tværmål. Om halsen løber versalindskriften »Støbt til Tornbjerg Kirke i året 1994 af Petit & Fritsen i Holland« og »7709«, sat mellem brede friser, den øvre med bladværk og musicerende engle, den nedre med et korsmotiv. På legemet er den aronitiske velsignelse: »Herren velsigne dig og bevare dig!«.

Den lille **klokke*, o. 1986, der havde været benyttet i vandrekirken, overgik 1994 til Odense Sygehus' kirkesal.

KILDER OG HENVISNINGER

Arkivalier. *Kirkens arkiv*. Arkitektforslagene.

Litteratur. Tornbjerg Menighedsråd, *Tornbjerg Kirke* (u.å.); Anders W. Berthelsen, *Jubilæumsskrift. Historien om Tornbjerg Kirke gennem 25 år*, Tornbjerg Kirke 2011.

Indledning og inventar ved David Burmeister, bygning ved Martin Wangsgaard Jürgensen, orgel ved Ole Beuchert Olesen. Korrektur ved Jørgen Lethan. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedso. Redaktionen afsluttet april 2016.

¹ *Berthelsen 2011*, 2. Vincent Lind, »Kirken i ydre Odense«, *FyStbog* 1979, 16-17.

² *Berthelsen 2011*, 4.

³ Finn Terman Frederiksen, *Tróndur Patursson*, Hjørring 2004, 133.

⁴ Den opadstræbende, blåsorte form var oprindeligt tænkt som en Jakobsstige, hvilket fremgår af en af de tre skitser til maleriet, kirken ejer.

⁵ Om albatrossens betydning for Patursson, se Henrik Weirup, *Høje himle – dybe grunde. En fortælling om Tróndur Patursson*, Museet for Religiøs Kunst, Museet Holmen og Nivaagaards Malerisamling 2006, 20.

⁶ Finn Terman Frederiksen, *Tróndur Patursson*, Hjørring 2004, 127 ff.

⁷ Orglet er forberedt til udvidelse med én stemme i hvert af de to manualværker.

TORNBJERG CHURCH

Overview. The church at Skærmhatten was built in 1993-94 to drawings by the architectural firm Fogh & Følner, Kongens Lyngby. The building was consecrated on 18 September 1994.

The Fraugde Parish Council had acquired the land in 1985 and with the aid of the Church Fund could consecrate a temporary mobile church on 23 March 1986. Tornbjerg functioned as a church district with its own parish council from 1988 and became an independent parish in 1992.

With its undulating roofline and not least its tower, the church stands out from the surrounding

residential neighbourhood and its neighbour, the Tornbjerg Upper Secondary School. East of the church building, by the mortuary chapel, a small courtyard garden was built surrounded by white brick walls. The churchyard itself, which is laid out after drawings by the landscape architect Charlotte Skibsted, was taken into use in 2005.

The furnishings are in all essentials from the time of construction and were designed by the church's architects, Fogh & Følner. The principal furniture is in plain concrete and white-pigmented ash. Some of the older furnishings from the mobile church are still stored in the church.